

BUITEN

22^E JAARGANG N^O. 24

ZATERDAG 16 JUNI 1928

Foto C. Steenbergh

HUIZE KATTENBERG AAN DEN SCHELMSCHEN WEG BIJ ARNHEM

INHOUD:

HUIS KATTENBERG AAN DEN SCHELMSCHEN WEG BIJ ARNHEM (ILLUSTRATIE)	BLZ. 277
DE STRAAT VAN DE FLUITSPEELSTER, DOOR H. DE VERE STACPOOLE (24)	BLZ. 278
BAD-NAUHEIM (GEÏLL.), DOOR A. L.	BLZ. 280—282
EENZAAMHEID, DOOR HELLMUTH UNGER	BLZ. 281
DE SCHATTEN DER VAJIRANANA BIBLIOTHEEK (GE- ILLUSTREERD), DOOR G. G. VAN DER KOP	BLZ. 283—285
AARTSVADERLIJKE ZEDEN TEN PLATTEN LANDE, DOOR J. SCHUITEMAKER CZ.	BLZ. 284
HET KLOOSTER VAN SINTE AGATHA TE DELFT, (GEÏLL.), DOOR RO VAN OVEN	BLZ. 285—288
IN HET RIJK DER STILTE, DOOR CHARLES G. D. ROBERTS	BLZ. 287
BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.	

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „Voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht, ook achter op de foto's

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

De Straat van de Fluitspeelster

24) DOOR H. DE VERE STACPOOLE

DIOMEDES noodigde hem uit den volgenden avond bij hem te komen dineeren, vast besloten hem te laten afzeggen als hij de uitnoodiging aannam.

Gorgas bedankte onder voorwendsel, dat hij al ergens anders had aangenomen.

„Bij wien dineert gij?”

Maar Gorgas had zich omgedraaid en haastig een kennis aangeroepen.

Dat deed de deur dicht.

Diomedes voelde, hoe het koude zweet hem uitbrak. Ieder een ontweek hem — of draaide hem den rug toe.

Wat had hij gedaan? Tot nu toe had hij, zeker van zijn positie, zich boven anderen verheven geacht, was door eigenliefde doof gebleven voor wat in zijn nadeel gezegd werd, had over de hoofden van anderen heen geloopt, alsof dit voor hem de aangewezen weg was. Hij kon met een slager of een bloemenkoopman praten, bijna alsof ze zijn gelijken waren, maar in dat „bijna” lag juist een geweldig hoogteverschil, met den slager heelemaal onderaan.

Men had zijn gezelschap gezocht, hem geleid, hem hemelhoog geprezen, in aristocratische kringen gecopieerd. En nu sloeg Gorgas zijn uitnoodiging tot het middagmaal van de hand.

Een golf van woede steeg in hem op, toen hij, zich omkeerend, over het sportterrein keek. Als hij verstandiger was geweest, zou dit alles hem niet met toorn maar met vrees vervuld hebben.

Hij liep de treden af, stak het veld over en naderde een troepje discus-werpers. Een jonge man, mooi gevormd als Apollo en naakt als de morgenster, had juist den discus geworpen; een man, behaard, gespierd en leelijk als een satyr trad vooruit voor den volgenden worp.

Het was Myrmex, de vischkooper.

Hij spuwde in zijn hand, veegde zijn handpalm af op zijn dij en wou juist den discus werpen, toen hij Diomedes in 't oog kreeg.

Hij wendde zich tot de omstanders, met den discus in beide handen.

„Bij Apollo, dien ik zwoer een krans te wijden, als ik vandaag zou winnen, de discus is zwaarder geworden in mijn handen. Wat is dit voor een voorteken, of wie is hier, die den goden heeft mishaald?”

„De schuld ligt aan uw hand, Myrmex”.

De Harige wendde zich om, toen hij de stem van Diomedes hoorde. Hij keek hem vast aan.

„Mijn hand?”

„Zeker. Die is gewend aan licht gewicht”.

De omstanders schaterden het uit, hoofdzakelijk, omdat ze een hekel hadden aan Myrmex; en Diomedes wou juist weggaan, toen hij Hippias bespeurde. Een der voornaamste renbanen grensde aan het veld der Discus-werpers en er werd juist een race geloopt. Elf renners namen eraan deel en Hippias was de voorste.

Ofschoon men het niet gezegd zou hebben, als men hem zag, was Hippias een der snelste hardloopers van Athene. Hij was een heel eind vóór, hij had feitelijk den wedstrijd gewonnen, toen hij, het veld der discuswerpers naderend, Diomedes gewaar werd, en deed, wat nog nooit in het Lyceum gedaan was, de renbaan verlaten en op zijn vriend toelopen.

„Maar Hippias”, riep de verbaasde Diomedes uit, „wat scheelt je? Je zou 't zeker gewonnen hebben!”

Hippias, hijgend, niet van het loopen, maar door den plotseelingen overgang van snelle beweging in algeheele rust, wuifde met zijn arm om aan te duiden, dat het geen korte ren was, maar een, die om de heele baan liep — met andere woorden, langs den buitensten rand van de sportterreinen.

„Ik had je misschien niet meer teruggevonden”, zei hij, toen hij op adem was gekomen, „of je kon zijn weggegaan, voor ik je kon vinden. Hé daar, maak wat voort!” Hij wenkte zijn slaaf.

De slaaf kwam snel aanloopen. Hij droeg de tuniek zijns meesters over den arm en toen Hippias zijn naaktheid bedekt had, keerde hij om en liep naar de poort.

„Welnu?” zei Diomedes, die uit het optreden van zijn metgezel begreep, dat iets ernstigs hem bedrukte.

„Vriend”, sprak Hippias, „ik heb een boodschap voor je”.

„Een boodschap voor mij!”

„Ja”.

„Van wien?”

Hippias zweeg een wijle.

„Ik heb beloofd het niet over te vertellen, maar dat kan ik je wel zeggen — het is niet van een man”.

„Dus van een vrouw?”

„Ja, van een vrouw. Dadelijk, nadat ik je vanmorgen verlaten had, werd ze mij opgedragen en ik heb beloofd, dat ik je overal zou zoeken en ze je onmiddellijk zou overbrengen. Ik ben naar je huis gegaan en toen herinnerde ik mij, dat je naar je landgoed was gereden. Maar ik had het vaste plan je vanavond op te zoeken”.

„Een vrouw?” vroeg Diomedes, die nauwelijks luisterde. „En hoe luidde die boodschap, die ge mij moest overbrengen?”

Hippias zweeg eenigen tijd.

„Je hebt ze vergeten?” zei Diomedes lachend.

„Helaas! mijn vriend”, zuchtte de schilder, „ik wou, dat ik ze vergeten kon. De boodschap luidt eenvoudig zoo: „Pas op voor de vijanden, die u omringen, want ze hebben uw ondergang gezworen”.

„Vijanden, die mijn ondergang gezworen hebben! Waarom zouden zij bezweren mij te ruïneren? Vijanden? Welke vijanden heb ik? Het is waar, dat sommige menschen mij vandaag schenen te mijden: die opgeblazen haai Gorgas, Niceratus, nog een stuk of zes gingen mij uit den weg, toen ik in de colonnade liep. Wie heeft kwaad van mij gesproken, Hippias?”

„Heel veel menschen. Je kent de Atheners”.

„Waarom heb je me dat niet eerder verteld?”

„Zelfs als ik het vroeger had geweten”, antwoordde Hippias „ben ik er de man niet naar om tegen een vriend te zeggen: „Men heeft een hekel aan je”. Terwijl hij dit zei, wendde hij het hoofd af.

„Een hekel”, dat woord trof Diomedes als een zweepslag. Hij had gedacht, dat de velen, die hij zijn vriendschap had geschonken, genegenheid voor hem koesterden; hij kon zich voorstellen, dat er enkelen waren, die hem haatten; velen, die hem benijdden — maar een hekel aan hem! Dat scheelde maar een stap met „geminacht”.

Zij waren de poort uitgegaan en hij nam de teugels over van den deurwachter. Hij streelde het paard op den nek en liep toen langzaam ernaast voort, terwijl Hippias hem gezelschap bleef houden.

„Vertel mij alles, Hippias”, barstte hij plotseling uit, „en spreek de waarheid. Wat heb ik die menschen gedaan en in welk opzicht heb ik mij misdragen? Ben ik ooit te kort geschoten in vrijgevigheid? Heb ik ooit iets beloofd, dat ik niet volbracht heb? Heb ik niet gestreden voor Athene? En heb ik ooit iets verzuimd, wat de plicht van een goed burger is? Antwoord mij”.

„Beste vriend”, zei Hippias, „ik ben je vriend en dat is mijn enig antwoord op je vragen, want iemand, die gierig is, of een leugenaar, of een lafaard, of een slecht burger, zou mij nooit met banden van vriendschap aan zich gebonden hebben. Maar je hebt vele menschen geslagen”.

„Ze geslagen?”

„Met je tong. Als ik je vriend niet was, zou ik dat niet zeggen. Zonder dat je het weet, wondt je tong de menschen op de plaatsen, waar zij het gevoeligst en het gemeenst zijn. Je kleedt ze naakt uit en legt hun wonde plekken bloot en bekleedt ze slechts met gelach. Als je oud en leelijk en arm was, zou je de populairste man van Athene zijn, want je ouderdom en leelijkheid en armoede zouden opwegen tegen je geestigheid. Maar je bent hoogstaand en mooi en jong en toch bijt je de menschen, inplaats van ze te streelen”.

„Je bent anders dan de andere Atheners; je bemint niet op hun manier; en ofschoon je honderden bewonderaars hebt, zijn zij door je koelheid je bitterste vijanden”.

Tegenover mannen ben je schitterend en koud als een diamant. Zij hebben niet, als ik, je hart gezien, en zij weten niet, als ik, hoe goed je bent; evenmin kunnen zij, als ik, peilen de ziel, die in je huist”.

Diomedes keek Hippias aan. Tranen liepen langs dit goedge, vriendelijke gezicht; en voor den eersten keer in zijn leven was Diomedes zoo geroerd, dat hij een prop in zijn keel voelde opkomen.

„Als je zoo spreekt”, zei hij, „ken ik mijzelf ternauwernood. Hebt ge mij dan in de vier jaren, dat ge mij kent, zoo nauwkeurig bestudeerd? Het ware beter geweest, als je mij gewaarschuwd hadt, al was 't zes maanden geleden, desnoods gisteren. Niet, dat de Atheners mij een obol kunnen schelen, maar toch...”

„Je gewaarschuwd!” riep de vreemdsoortige Hippias uit. „Ik wist er zelf niets van. Denk je, dat ik ooit nota neem van het gebabbel op het marktplein?”

„Maar je hebt toch menschen ongunstig over mij hooren, spreken”.

„Nooit. Had ik dat gehoord, dan zou ik ze een slag hebben gegeven”.

„Je wist, dat ik impopulair was”.

„Ik wist het niet tot voor enkele uren”.

„Wie heeft het je dan verteld?”

„Mijn vrouw”.

Nauwelijks had hij het gezegd, of hij sloeg zich voor den mond. Diomedes barstte in lachen uit.

„Zij heeft je opgedragen mij te waarschuwen?”

„Zooals je zegt”.

„Hoe wist zij, dat de menschen zoo tegen mij gekant zijn?”

„O! hoe?” zei Hippias. „Kan je niet begrijpen, hoe de vrouwen babbelen? Wel, er gebeurt niets op de Agora en er wordt geen woord gesproken op de vergadering, of er wordt over gebabbeld in de vrouwenvertrekken. Zelfs...”

Hippias bloosde — tenminste hij kreeg een kleur.

„Ik ben eens verstrooid geweest en ben slecht geschoeid ter vergadering verschenen. Welnu, mijn vriend, dienzelfden avond wist mijn vrouw het al”.

Diomedes zweeg korten tijd; toen begon hij te lachen.

„En het portret, dat je zoo even van mij geteekend hebt — mijn scherpe tong, mijn voorkomen, mijn koelheid — wist je dat alles van je vrouw?”

„Zij weet alles”, zei Hippias ontwijkend.

„En zij stelt belang in mij, ofschoon ze mij maar tweemaal gezien heeft?”

„Tweemaal! Zij heeft mij al herhaaldelijk een standje gemaakt over mijn kleeding en voorkomen, zeggende: „Waarom neem je geen voorbeeld aan je vriend Diomedes, dien ik vanmorgen zag voorbijgaan op weg naar de Agora en die evenveel van jou verschilt als een pas schoongemaakte kamer van een vuilnisbelt”. Haha, tweemaal! Duizend maal. Je

weet, dat ons huis in de straat van Apollo is gelegen en je weet ook, dat je vaak die straat doorloopt, als je naar de Agora gaat. Tweemaal!”

Zij hadden inmiddels Diomedes' woning bereikt; en Diomedes gaf zijn paard over aan een slaaf en noodigde Hippias uit binnen te komen. Maar de schilder weigerde.

Hij had beloofd vroeg terug te komen; en Diomedes zag hem de straat uit loopen, dat genie, waarvan Aristophanes eens zei: „Zijn leven is een comédie, gespeeld door één man”.

Toen Diomedes den hof betrad, viel zijn oog op iets, dat tegen de pilaren steunde. Het was een schilderij op paneel en stelde twee witte vogels voor, die krachtig opwaarts wickten door een azuren hemel.

TWAALFDE HOOFDSTUK

HET MAANLICHT VALT OP DE DEUR

Om tien uur, juist toen de oostelijke sterren verbleekten door het opkomende maanlicht, verliet Diomedes zijn huis en ging door de straat van den Tempel van Dionysus in de richting van de straat der Driepooten.

Hij was het gebeurde in het Lyceum vergeten; hij was Hippias vergeten en zelfs het schilderij der halcyonen, dat hem als een goed voortteeken in zijn woning begroet had.

Vervuld van den eenen hoogsten wensch zijns levens, hoorde hij de geluiden der stad niet, evenmin als hij lette op de menschen, die hem passeerden. Blind voor alles, behalve voor de eene, allesbeheerschende gedachte, die zijn geest vervulde, bemerkte hij niet, dat hij gevolgd werd.

Honderd pas achter hem, soms in het sterrenlicht, soms in het donker, volgde een gestalte, stilstaand, als Diomedes stil stond en haar tred verhaastend, als hij doorliep, steeds op gelijken afstand blijvend, met de vasthoudendheid van het noodlot en de stilte der schaduw. Zij volgde hem door de straat der Driepooten, door de straat der Triremen en door de straat der Winden.

De Straat van de Fluitspeelster lag nog in het duister, ofschoon de maan, die boven de heuvels scheen, juist de daken der huizen had bereikt.

Diomedes liep er in; en nauwelijks was hij voorbij de fontein gekomen, of de achtervolger sloeg den hoek om.

Diomedes liep door en bleef staan tegenover het huis van den Meteek. Het volgende oogenblik had hij zich verscholen in denzelfden schaduw-hoek, die Pasion den vorigen nacht een schuilplaats had geboden.

Tezelfder tijd verschool de achtervolger zich en in de straat, die nu verlaten lag, heerschte doodsche stilte, slechts verbroken door het suizen van den wind en het gemurmur van het fontein-water. De wind was opgestoken en blies krachtig uit zee, waardoor alle geluiden van de landzijde werden verdoofd. In het huis van den Meteek was geen licht te bespeuren; voor alle ramen waren de luiken stevig gesloten; en de Hermes en Apollo van de straat, die aan de beide zijden der gesloten huisdeur stonden, waren slechts vaag zichtbaar in de duisternis, als gesluerde, maar waakzame gestalten.

Toen steeg de maan hooger, haar licht bescheen de witte muren der huizen, drong door op den weg en veranderde de straat van een poel van duisternis in een pad van licht.

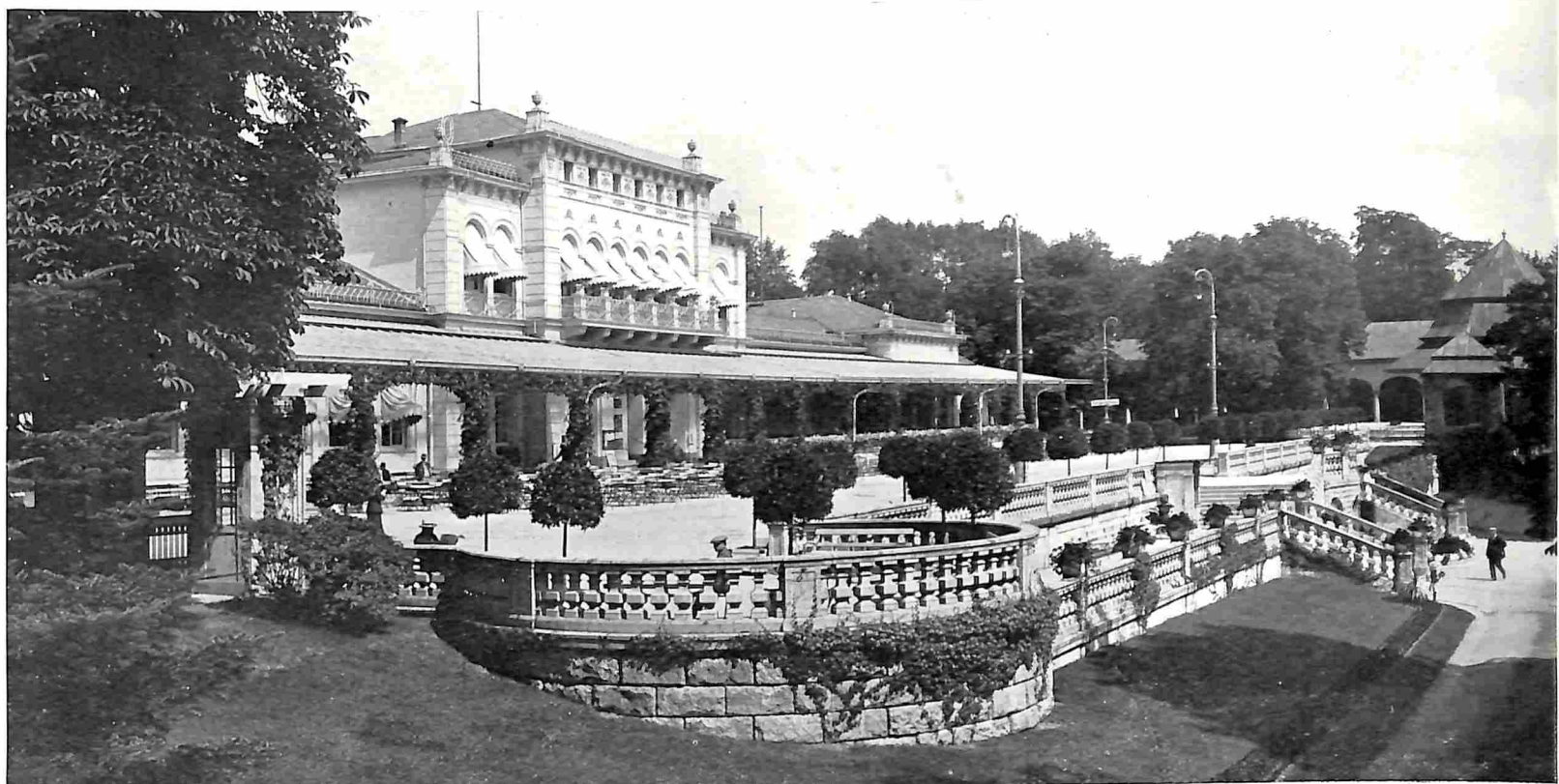
Terwijl Diomedes ineengedoken luisterde, hoorde hij het geluid van een fluit; het kwam gedragen op den wind; het kwam met andere geluiden uit de stad; toch leek het, alsof het uit de straat kwam. Men kon zich verbeelden, dat het Eunoe zelf was, die langs liep en onder den sterrenhemel met de fluit aan de lippen bleef staan voor het huis, waarin zij had gewoond.

Een deur viel dicht en een man trad uit een der huizen; hij werd gevolgd door een anderen man — vermoedelijk een slaaf — die een lantaarn droeg. Het licht werd doffer en verdween, toen zij den hoek van de straat van de poort van Mystae omsloegen.

Het dak, de luiken, het heele bovenste gedeelte van het huis van Gyges baadde zich nu in het licht van de maan, bijna zoo helder als het licht van den dag; en in dat heldere schijnsel leek de gevel meer dan ooit op een hard, blind, meedoogenloos gelaat.

Niets goeds kon daaruit komen; het graf zelf kon niet minder hoop bieden dan dit huis met de blinde ramen en de angstvallig gesloten deur.

(Wordt vervolgd)

BAD-NAUHEIM. KURHAUS MET TERRAS

BAD-NAUHEIM

EEN klein stedeke is het op de noordoostelijke helling van den Taunus gelegen Nauheim, een klein Hessisch stedeke, in een krans van parken, boomgaarden en bosschen en aan een snelvlietend stroompje — de Uzabach. Maar tevens is het een der belangrijkste en aantrekkelijkste badplaatsen van Duitschland. En dat wil héél wat zeggen! En héél wat zeggen doet het ook, dat het de mededinging van de nabijgelegen en grootere badplaats Homburg zonder moeite doorstaat en zelfs vrij wat meer badgasten tot zich trekt. ⚡ Taunus, Homburg, Hessen. En nu weten dan waarschijnlijk ook de lezers, wier aardrijkskundige kennis van Duitschland niet geheel op peil is gebleven — — zoo zij het al ooit is geweest — waar zij onze badplaats moeten zoeken, n.l. ten noorden van Frankfort. En, laat ons dat er nog maar bijvoegen: van den spoorweg naar Kassel. ⚡ Nauheim is eeuwen-oud. Reeds door de Romeinen wordt de plaats genoemd. Maar vele eeuwen speelde het een zeer bescheiden rol, al maakte het zich reeds in de middeleeuwen bekend door zijn zoutmijnen, die nog thans geëxploiteerd worden, met gradeerwerken, de behandeling van een verdunde zoutoplossing, die men door verdamping tot hoogere concentratie brengt. In de eerste helft der 19de eeuw verkrijgt het beteekenis door zijn zoutwater-baden; in 1816 ontdekte men er geneeskundige bronnen en in 1834 werd het eerste badhuis opgericht. Maar eerst na 1846, als de groote „Sprudel” ontstaat en daarna nog verscheidene bronnen worden aangeboord, ontwikkelt het zich van provincie-stadje tot badplaats van groote vermaardheid. ⚡ In den bekenden „Sprudelhof” springt het water der drie voornaamste bronnen te voorschijn, omringd door de badhuizen, die zoowel aan architectonische als aan technische en hygiënische eischen voldoen. Voor het baden worden drie warme bronnen met een temperatuur van ongeveer 30 tot 34° C. gebruikt; zij vereenigen in zich de eigenschappen van warme, zout- en staalbronnen. Het badwater wordt naar behoefte samengesteld met een grooter of kleiner percentage zoutgehalte, warmtegraad en koolzuur. ⚡ Voor drinkkuren worden zeven bronnen gebruikt: twee zoute koolzuurhoudende, één alcalische en vier ijzerhoudende, zoute mineraalwaterbronnen. Natuurlijk is ervoor gezorgd, dat men van deze kostelijke, zij 't niet ieder als godendrank smakende dranken in passende omgeving en onder de tonen van opwekkende muziek kan genieten. Er is ook een voortreffelijk inhalatorium, een Zanderinstituut, en, om kort te gaan, alles wat hun, die hier genezing zoeken, ten goede kan komen. Dat zijn in 't bijzonder de lijders aan hartziekten,

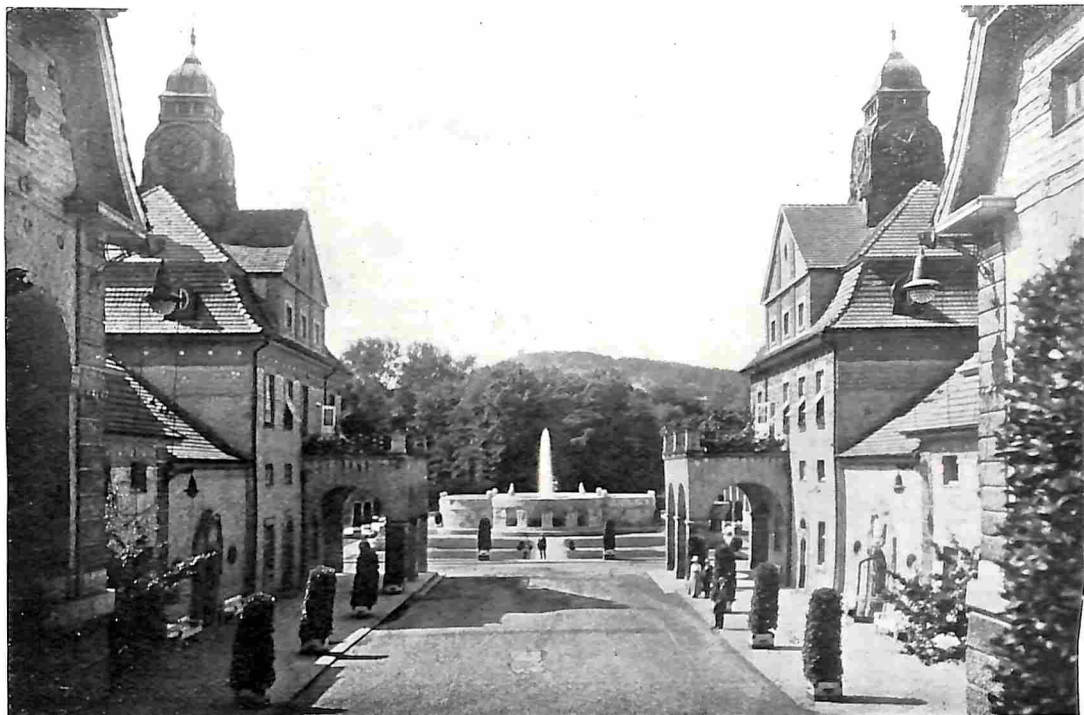
rheumatiek, aderverkalking, jicht, bronchitis, ruggemergs-, vrouwen- en zenuwkwalen. ⚡ Nauheim is desondanks — als trouwens de meeste badplaatsen — geenszins een verzamelplaats van stumperige zieken; in elk geval: het doet zich niet als zoodanig voor. De gezonden, of zij, die voor gezond willen doorgaan, voeren den boventoon en maken Bad-Nauheim tot een plaats, waar men bovenal vermaak en ontspanning schijnt te zoeken. Hun wordt alles geboden, wat hun hart begeert: concerten, opera- en tooneelvoorstellingen, bals, vuurwerk, en de sportliefhebbers kunnen zich wijden aan tennis, golf, paardensport enz. Een groote vijver biedt gelegenheid, van roeien en hengelen te genieten. En het prettige is, dat men, als men door al deze genietingen last van zijn zenuwen heeft gekregen of door jicht of rheumatiek geteisterd wordt, zich terstond weer kan dompelen in de genezende baden of onbeperkte hoeveelheden — het woord „onbeperkt” natuurlijk te nemen cum grano salis — van het wondere bronwater naar binnen kan slurpen, om vervolgens, genezen, opnieuw zich over te geven aan steppen, flirten, hengelen en roeien. ⚡ Middelpunt van het badplaats-leven is, natuurlijk, het Kurhaus, een gebouw in renaissancestijl, verbonden met den schouwburg en de concertzaal. Van het ruime, hooggelegen terras heeft men een schitterend gezicht op het waarlijk zeer schoone park, met zijn zwaar geboomte en smaakvol en naaldbossen overgaat. ⚡ Wandelaars, wien dit uitgestrekte park te klein is, kunnen mooie tochten maken in de bekoorlijke omgeving. Als eerste wandeling dient men een tochtje naar den Johannisberg op zijn programma te zetten, van welken men een ruim uitzicht heeft over de omgeving, het bekoorlijke Nauheim in de eerste plaats, en dan Friedberg, de oude rijksstad met zijn grimmigen burcht, en verder de Wetterau, de vruchtbare vlakte tusschen Vogelberg en Taunus. Voor automobilisten is het een kleinigheid, tochten te maken naar de dalen van Rijn, Main, Lahn, Neckar en Eder, die voor hen tot de omstreken van Bad-Nauheim behooren.

Auf Gottes Geheiss aus der Tiefe geboren,
Der Lebenden Leiden zu lindern erkoren.
Deze woorden staan te lezen op Nauheim's groote bronbekken. De wat minder sentimenteele Hollander denkt er voor weer anderen, van — het vaak gesmade, maar toch ook zoo onmisbare aardsche slijk. Is dit echter een bezwaar, om voor een wijle te verblijven in deze aantrekkelijke badplaats? Geenszins, nietwaar?

A. L.

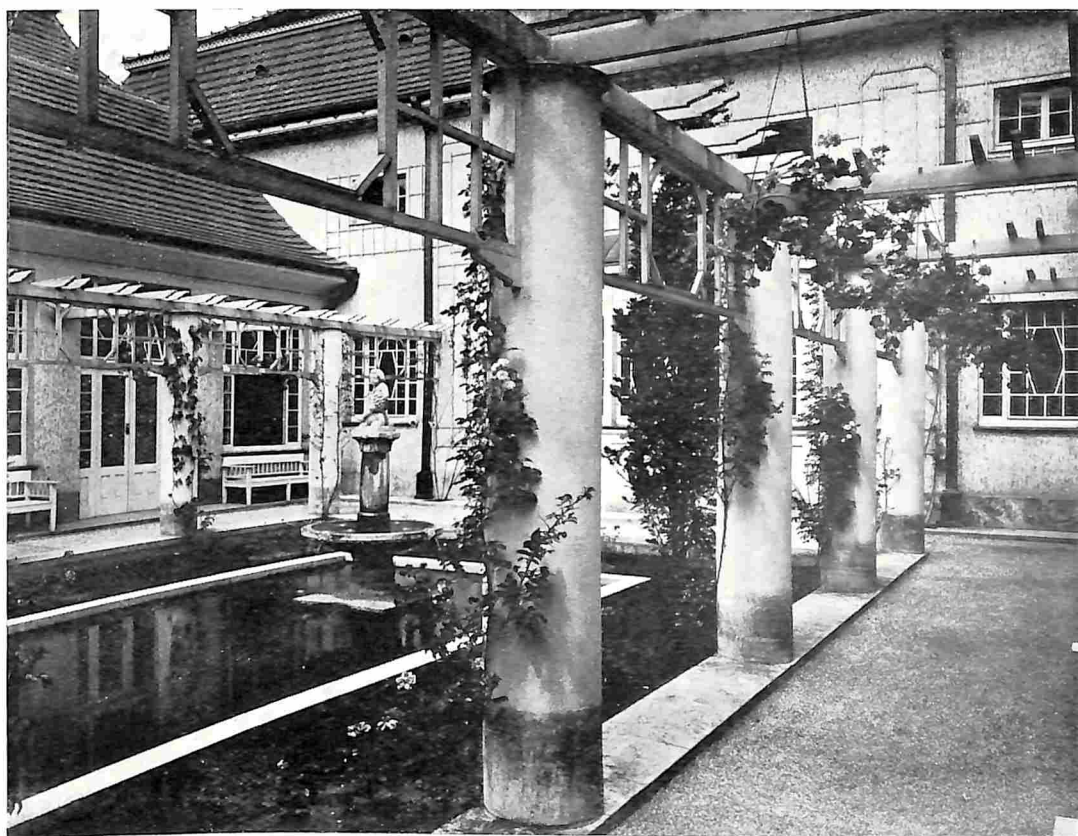
EENZAAMHEID

IN de bergen is het lente geworden. De scherpe lucht van sparregroen vermengt zich bij de hellingen met den zoetachtigen geur van den bloesem der jonge linden. De rechte weg tusschen de dennen, diep beschaduwde en zelden bezocht, is nog wit omzoomd door de laatste sneeuw. Tusschen gras en plantjes schiet het eene margrietje naast het andere op. Ingekleemde beekjes schuiven weerbarstig en sterk naar het dal en stroomden over alle steenen hindernissen, die hun in den weg staan. Op den weg, die afwaarts naar het dorp leidt, ligt een gebroken rodelslee met roestig onderstuk. De hemel staat effen hardblauw en de wolken schommelen wit en zwart boven de bergtoppen als boven versteende golven. ☼ In huize „Olivia” is de middagtafel op de breede veranda gedekt. Om de ovale tafel zitten acht mensen. Aan den eenen lengtekant de weduwe van een hoog ambtenaar tusschen haar twee dochters. Zij doet voor den achtsten keer deze lente-kuur, voelt zich op „Olivia” thuis, behoort tot de stam-gasten, voor wie de eigenaar ieder jaar dezelfde kamer bewaart en die hij heel vriendelijk moet behandelen. Zij beschouwt die voorjaarsweken in Den Harz als nakuur voor haar ietwat bleke dochters. Met de gemakkelijheid van bewegen en de kennis dergenen, die veel gereisd hebben, houdt zij de geheele tafel bezig. Er worden steeds nieuwe aanrakingspunten gevonden en het gesprek vlot goed. ☼ Aan den anderen kant zit een professor met zijn vrouw. Zijn oogen flikkeren wat onrustig achter de ronde brilleglazen, en zijn smalle handen met onberispelijk gepolijste nagels beven eenigszins, als ze lepel en vork hanteeren. Zijn kleeding is van een nonchalante elegantie. Slechts nu en dan werpt hij een woord in het gesprek en richt het dan meestal tot zijn vrouw. ☼ Hij is schuw en overwerkt, denkt de ambtenaarsweduwe, en in stilte heeft ze medelijden met de vrouw, die naast hem jonger schijnt dan zij in werkelijkheid is. Zij zal tegen de veertig loopen. Er bevindt zich ook nog een jonggetrouwd paar aan den disch, wellicht eerst twee jaar gehuwd, dat met zijn vroolijheid en luim goed bij de twee meisjes past, waarmede zij reisherinneringen ophalen. Een beetje van de anderen af zit, eenigszins over de tafel gebogen, een oudere heer in een rolstoel; hij is zorgvuldig in zachte dekens gehuld. Als hij zich opricht en in de richting kijkt, vanwaar de stemmen komen, ziet men de strakke, onvaste uitdrukking van blinde oogen, die niet meer op iets kunnen blijven rusten. ☼ Zonder twijfel hebben allen medelijden met hem. Men weet, dat hij een schilder of beeldhouwer is geweest van nog onbekenden naam. Gelukkig heeft het lot hem ten minste een ruim bestaan beschoren. Hij is een interessante persoonlijkheid, vooral, omdat hij over alles zwijgt, wat hemzelf betreft. Daarentegen heeft men hem dikwijls zijn secretaris en bediende zien dicteeren. Hij schrijft zijn mémoires, denkt de ambtenaarsweduwe, en zij wacht op een gelegenheid om hem dat te vragen. Overigens stelt ze niet veel belang in hem, het zou te lastig zijn, zich met onaangename dingen te moeten bezighouden. En de lust, het leven te genieten, kon door zulke mensen licht geringer wor-

BAD-NAUHEIM. DE „SPRUDELHOF”

den. ☼ De schilder heet Kolbe. Hij is zestig jaar oud. Zijn dik haar is bij de kruin en het achterhoofd wit; de rimpels op het hooge voorhoofd boven de zware wenkbrauwen en om den baardeloozen mond met de smalle, eenigszins pijnlijk getrokken lippen, komen scherp uit en doen den glimlach verstijven, die voortdurend op het gelaat schijnt te spelen. Dit verraadt veel goedheid. ☼ Het gesprek loopt verder over reizen en de schoonheden der wereld. Al deze mensen kunnen meepraten, bijna allen zijn tijdelijk in het buitenland geweest, het jonge echtpaar in Italië en de Alpen, de professor bijna in geheel Europa. Als de bouwstijlen het onderwerp van gesprek uitmaken, neemt hij er met veel belangstelling deel aan. Zijn woorden krijgen een doceerenden klank, waaraan hij door zijn vak gewend is. Men voelt, dat hier een man over het werk spreekt, dat zijn leven beheerscht, dat een menschenhart verbonden is met doode dingen, dieper dan door losse herinneringen, zooals de ambtenaarsweduwe er van houdt. De blinde schilder luistert met aandacht. Zijn scherp instinct is te fijn dan dat de man niet dadelijk het geheele wezen van den ander uit zijn woorden zou voelen.

BAD-NAUHEIM. BINNENHOF IN EEN DER BADHUIZEN

Hij weet, dat daar iemand spreekt, die niet alleen woorden uit, maar die zijn gemoed openbaart. En hij werpt er een opmerking tusschen. Het gesprek wordt een dialoog. Twee kunstenaars, een kritisch en een scheppend, een met blinde oogen steeds nog in zichzelf scheppend, behaagt het, hun kunst- en levensopvattingen tegenover elkander te stellen. De ambtenaarsweduwe herademt, als de maaltijd afgelopen is. Zij houdt niet van die eenzijdige gesprekken, wendt zich tot het jonge paar. Men spreekt af, samen naar Schierke te wandelen. De straatweg is reeds begaanbaar. Uit beleefdheid vraagt ze ook aan den professor en zijn vrouw om mede te gaan. Hij bedankt. Hij was te moe. Hij. De weduwe kijkt verwonderd zijn vrouw aan. „En Mevrouw?” — „Zij zal wel geen zin hebben”. — „Nee. De blonde vrouw schudt haar hoofd. Zij had geen lust. Den schilder kan zij toch niet vragen. Zij aarzelt even. Zijn lach komt haar tegemoet. — „Mij wilt U toch niet vragen, Mevrouw? Maar U laat den professor wel hier? Nietwaar? Wij praten nog wat”. — „Dat wilt U zeker liever, mijnheer Kolbe”. — „Ja Mevrouw, zulke gesprekken zijn ook wandelingen. Mijn eenige...”. — Men zegt elkander goedendag en spoedig daarna verlaten de vijf personen het pension. Achterover geleund in zijn stoel, rookt de schilder een sigaar en wenkt hen na. Als zij weg zijn, staat de professor op en legt zijn hand op den arm zijner vrouw. — „Wilt U ook al weg?”

De professor mompelt eenige woorden van verontschuldiging. Hij moest absolute rust hebben, was oververmoeid. De dokter had het gezegd. — „Dat is jammer. Een anderen keer dan. Dat wil zeggen, als U lust hebt!” — „Natuurlijk”. De dienstmeisjes ruimen de tafel af. Het echtpaar is weggegaan. De oudeschilder laat zich door zijn bediende naar een pad in den tuin naast een bank brengen en zich wat voorlezen. Wie van al

die menschen begrijpt hem, hier of ergens anders? Ieder heeft zijn eigen belangen, zijn eigen leven. En opofferingen wilde hij niet. Bijna was hij vergeten, dat hij zooeven zoo'n opoffering zou hebben aangenomen. De zinnen, die zijn bediende uit het boek leest, ruischen zijn oor voorbij. Van het huis komen krakende voetstappen over het grint. De schilder draait zijn hoofd naar dien kant, groet, als de schaduw der naderende vrouw op zijn gelaat valt. „Mevrouw Hellbach?” — „Hoe weet U, dat ik het ben?” vraagt de professorsvrouw. — „Kolbe lacht. „Dat voelen en hooren menschen als wij. Die lichte stap...” — „Mag ik U wat gezelschap houden?” — „Wilt U niet gaan rusten?” — „Bij U te zitten, is ook rusten”. — „Heel graag dan”. — De bediende sluit het boek en gaat weg. Na een pauze zegt de blonde vrouw als ter verontschuldiging: „Mijn man zal me dat eene uurtje niet missen en ik weet, dat het U genoeg doet”. — „Heb ik dat zooeven laten merken?” — „Aan de anderen niet, denk ik. Maar ik voelde het.” — „Het gebeurt niet veel, dat iemand op wenschen let, die in woorden verscholen zijn. Dat U het doet, wist ik”. — „Hoezoo? Heb ik dat verraden? Ik heb toch haast geen woord met U gewisseld en U kunt toch alleen uit woorden voelen”. — „Daarin vergist U zich. Als iemand vijftien jaar blind is, voelt hij dat anders”. — „Hoe dan, als ik vragen mag?” — „Uit uw wezen, uw handdruk, als U het wilt weten. U hoeft niet te schrikken. Ik ben niet zoo aanmatigend te denken, dat ik Uw vriendschap bezit of Uw belangstelling gaande maak. Maar het speelt U, dat de pro-

fessor wat... kort tegen me was. Dat voelde ik bij het goedendag zeggen. Heb ik gelijk?” De blonde vrouw zwijgt. — „Als U het goedvindt, mevrouw, dan laat ik me een eindje verder rijden. Ik vind het niet aangenaam begluurd te worden. Hebt U lust? Wij behoeven niet ver te gaan, tot mijn lievelingsplekje”. Klara Hellbach keek om. Inderdaad stond daar ginds een dienstbode voor het raam. En zij werd plotseling in stilte bang voor dat meisje. De bediende stond weer naast den ouden heer en duwde diens stoel vooruit. „Het is heel dwaas, dat ik aan mijn gevoel toegeef”, dacht de blonde vrouw. „Wat kan ik hem van nut zijn, wat hij mij?” Toch volgde zij. Even later stond de bediende stil, legde de deken van den schilder goed en verdween. — „U hadt betergedaan met de anderen te gaan wandelen, mevrouw. Voor een jonge vrouw zooals U is het niet gemakkelijk zich op te offeren”, sprak de schilder. „Ik ben niet zoo veel-eischend...” Mevrouw Hellbach peinsde voor zich heen. „Hebt U die gebouwen allemaal gezien, waarover U zooeven met mijn man sprak? U was zoo bijzonder goed op de hoogte?” — „Kunt U dat beoordeelen? Och, natuurlijk, omdat U met zoo iemand getrouwd is! Mijn vraag was vreemd. Ja, ik heb ze gezien en dweept er mede. Het was een geluk, dat dat... blind zijn heel laat kwam. Nu heb ik tenminste de wereld in mij mogen opnemen en ik ben nog steeds in den

aanvang, haar in mij te verwerken. Dit is een voordeel, dat de ziende niet naar waarde weet te schatten en het is de groote zegen van mijn eenzaamheid. Het was niet zoo gemakkelijk, eraan te wennen. Kunt U dat begrijpen?” — „Ja”. Dat klonk als een bekentenis. — „Niet ieder kan zich in dat gevoel indenken. En de meesten willen het ook niet. Waarom U? Juist U? Is het ongepast voor een ouden man om te vragen, hoe oud U is?” — „Ik ben acht en der-

BAD-NAUHEIM. BINNENHOF IN EEN DER BADHUIZEN

tig”. — „Dus eigenlijk nog jong, bij mij vergeleken. U bent de gezellin van uw echtgenoot geweest. U weet ook van alles af? U deelt uw leven met een groot geleerde op het gebied van kunst. Dat is hij vast en zeker. (Hij zeide dat meer tot zichzelf). Wie zulk een oordeel heeft als hij, bewijst, dat hij de stof volkomen beheerscht, zooals b.v. een beeldhouwer zijn stuk marmer, dat hij wil bewerken. En U houdt van kunst?” — „Ik haat haar!” Zijn strakke oogen gleden langs haar heen, toen ze haar zochten. „Kan men doode dingen haten?” — „Ja, dat moet je wel kunnen, als je geleerd hebt, bang voor hun macht te zijn”. — „Wilt U me dat uitleggen. Ik zou niet graag onbescheiden wezen”. — „Als het den mensch van den mensch vervreemdt! Wij zijn nu bijna twintig jaar getrouwd. Ik was achttien, hij een jong privatdocent, wij hielden toen van elkaar...” — „Toen?” De blonde vrouw luistert niet naar de opmerking. „Wij hielden van elkaar en verliefde menschen handelen steeds dwaas. Het heeft. In plaats van met mijn man te leven, heb ik naast hem geleefd. Hij had zijn werk, zijn kunst, die hem steeds in beslag nam, hij had de eierzucht en waarschijnlijk ook de ijdelheid, vooruit te willen komen. Aan waardeering heeft het hem niet ontbroken, heel gauw kwam een professoraat. Hij was altijd vlijtig; een bewonderenswaardig mensch, die zulk een volharding bezit. Mij heeft het de beste jaren van mijn leven gekost”. — „Bent U niet te hard, Mevrouw?” — „Oordeelt een vrouw ooit te hard, als dat oordeel haar

eigen man betreft?" — „Hij heeft zich dus te weinig om U bekommerd? Dat was het gevolg van zijn werk, is het niet zoo? Het is misschien de grootste fout van alle ongelukkige huwelijken, dat de vrouw denkt, de man is voor haar op de wereld, het moest in werkelijkheid omgekeerd zijn". — „Wilt U spotten? Hij heeft zijn plichten niet verwaarloosd, maar hij wist het aangename met het nuttige te verbinden, wij kwamen veel in gezelschap, hadden zelf een groot en gastvrij huis. Hij zocht en vond daardoor nieuwe relaties en ideeën en boekte dien tijd dan nog als offer voor mij. Ik heb toen heel dikwijls getracht een gezellin voor hem te zijn. Dat was de eenige weg, die er voor mij overbleef. Maar hij vond waarschijnlijk, dat ik de vlucht zijner gedachten niet kon volgen en zoo vervreemden we van elkaar, tot eenzaamheid toe. En die had hij nodig, terwijl ik erdoor ten onder ging". — De oude heer knikte langzaam. „Nu weet ik, waarom U mij zoo goed begreep. Uw eenzaamheid verschilt niet veel van de mijne. Uw leven was eenzaamheid. En ik ken U nu zoo goed, dat ik Uw geschiedenis kan voortzetten. Uw lot zal nog erger geweest zijn". — „Hoe bedoelt U dat?" — „Heeft U kinderen?" — „Nee". — „Dat dacht ik al. U kon het mij gerust vertellen. Voor U zal dit uur van groter nut zijn dan voor mij. Ik wil niet ongalant zijn. Ik druk mij misschien verkeerd uit. Ik bedoel, dat het misschien de eerste keer is, dat U dit aan iemand toevertrouwt. En voortaan zult U niet eenzaam meer zijn, want ik heb U begrepen, evenals U mij. Dat is veel gewonnen. Ik zal U nu niet mijn treurig leven vertellen, gelooft U me, U was niet de eerste, die me zijn geschiedenis verhaalt, omdat eenzame mensen als bij instinct voelen, wat zulk een stumper als ik voor hen kan zijn. Een groot schrijver heeft eens gezegd, dat het de taak der kunst is, aan eenzame mensen te toonen, dat zij niet eenzaam zijn. Sedert ik blind ben, heb ik niet meer kunnen schilderen, maar ik heb dien zin op mijn psychische kunst toegepast. Ik heb aan eenzame mensen getoond, dat zij niet eenzaam zijn. Maar weinigen hebben me begrepen". — Klara Hellbach peinsde voor zich heen. — „Vertrouwt U me niet?" — „Waarom? — „Omdat U het laatste heeft verzwegen, dat U naar me toe bracht . . ." — „Ik weet het niet". — „U hoopte, dat ik een reeds lang genomen besluit zou goedvinden. U voelt U te zwak om het ten uitvoer te brengen". — „En dat is volgens U . . ." — „U wilde van Uw man weggaan". — De hand der blonde vrouw beefde, toen zij die op den arm van den man legde. — „Maar U zult het niet doen! U zult sterk zijn. Het is Uw plicht te blijven, dat kunt U gelooven. Ik weet niet, hoe U er uitziet, maar Uw hand ken ik een beetje en ik vergis me daarin niet. Wat zal ik U nog meer zeggen? Zoo niet op het oogenblik, eens zult U mij begrijpen". — Daar stond de blonde vrouw langzaam op en ging weg. De vroege avond tooverde purperen schulpen om de bergen. — Den volgenden morgen vertrok het echtpaar. De blonde vrouw staat nog eenige oogenblikken naast den stoel van den kunstenaar, om afscheid te nemen. Deze behoeft niets te vragen. Zij werpt hem de woorden toe als een lichten bal. „Wij vertrekken vandaag naar het zuiden".

HELLMUTH UNGER

De schatten der Vajiranana bibliotheek

SIAM, vooral dan zooals het zich manifesteert in Bangkok, de hoofdstad, is bij velen bekend als een vooruitstrevend landje, waar van regeeringswege een krachtige politiek wordt gevoerd om

DE SCHATTEN DER VAJIRANANA BIBLIOTHEEK. GELAKTE KAST VOOR HET BEWAREN VAN GEBEDENBOEKEN

land en volk geleidelijk open te stellen voor en vertrouwd te maken met Europeesch kapitaal en Europeesche techniek. Toch blijft het Land van den Witten Olifant, ondanks moderne verkeersmiddelen, telefoon en draadloze, een exotisch land, een land van tempels en pagodas en geel-getogade monniken, om kort te gaan: een land van Oostersche gracie, kleurenrijkdom en pracht. Het moderne Siam is feitelijk nog een jong land, de hoofdstad, gesticht na de verwoesting van het oude Ayudhia door de Burmeezen, slechts ruim honderd vijftig jaar oud. Toch treft men er nog schatten uit oudere perioden der Siameesche geschiedenis, en sinds nu eenige tientallen jaren geleden te Bangkok een nationale bibliotheek gesticht werd, waaraan verbonden een museum, is men ervan verzekerd, dat die schatten ook bewaard zullen blijven voor het nageslacht. — De Vajiranana Nationale Bibliotheek werd gesticht door koning Chulalongkorn, vader van den tegenwoordigen koning, en wiens naam in Europa bekend werd door zijn Europeesche reis na het geschild van Siam met Frankrijk. Hij bezocht ook tot tweemaal toe Java, waar zijn zoon in Juni van dit jaar verwacht wordt. Doch de naam, die onafscheidelijk aan de instelling verbonden is, is die van Prins Damrong, een broer van Chulalongkorn, en thans een oud man van over de zeventig, een der laatst overgebleven prinszen van de oudere generatie. Toen ik in '23 Bangkok bezocht, kwam deze krasse oude heer, die een kundig archaeoloog en orientalist is, nog geregeld voor een uurtje elken dag op de bibliotheek om zich in zijn studies te verdiepen, en, Zijne Koninklijke Hoogheid' onderhield zich dan op de meest ongedwongen wijze met het personeel en den bibliothecaris, toentertijde de Heer Coedès, een Fransch orientalist van naam. — Onder de uitgebreide collecties handschriften, die zich in de bibliotheek bevinden, zijn vooral zeer curieus, zelfs voor den leek, de gedecoreerde pali-handschriften, d.z. manuscripten op speciaal geprepareerd palmblad. Zoo onooglijk als ze er

DE SCHATTEN DER VAJIRANANA BIBLIOTHEEK. VERSIERDE ETUIS VOOR PALI-MANUSCRIPTEN

in gevouwen toestand, tusschen twee plankjes, uitzien (ze doen denken aan een paar handschoenen), zoo sierlijk en rijk van kleur-effect zijn ze, wanneer opengevouwen. Ook de onderwerpen, die erin behandeld worden, zijn interessant, vooral, omdat zij een beeld geven van het leven en bedrijf der Siameezen nu eeuwen geleden, toen het land nog gesloten was voor alle Europeesche invloeden. De afbeeldingen op blz. 283—285 geven te zien manuscripten over de danskunst; er zijn gelijksoortige over strategie, over het fokken en temmen van olifanten, etc. Behalve dergelijke profane geschriften, bevat de bibliotheek bovendien uitgebreide collecties Boeddhistische geschriften en gebedenboeken. Al dit materiaal is voornamelijk afkomstig uit de Boeddhistische kloosters, die in Siam zeer talrijk zijn, en gedeeltelijk ook uit de collecties van Siameesche grooten. ☞ Die pali-manuscripten worden bewaard in, vroeger in de kloosters daarvoor speciaal in gebruik zijnde, verlakte kasten, doozen en etuis, die bijna niet meer worden vervaardigd. Dit Siameesche lak wijkt, althans uiterlijk, geheel af van hetgeen men in Europa in het algemeen van lak zal verwachten. Het is n.l. niet glimmend, als het Japansche en Chineesche, doch dof zwart, terwijl het gedecoreerd¹ is met figuren in dof goud. Alleen de Gouvernements Kunstnijverheidsschool brengt dergelijke producten nog voort, b.v. in den vorm van schermen en deurposten, doch de lak-fabricatie is niet meer een nationaal bedrijf. Ook hier wordt de zuiverheid van het oude ambacht dus slechts met moeite gehandhaafd. Vandaar dat de oude voorbeelden ervan een zoo hooge waarde vertegenwoordigen.

G. G. VAN DER KOP

DE SCHATTEN DER VAJIRANANA BIBLIOTHEEK

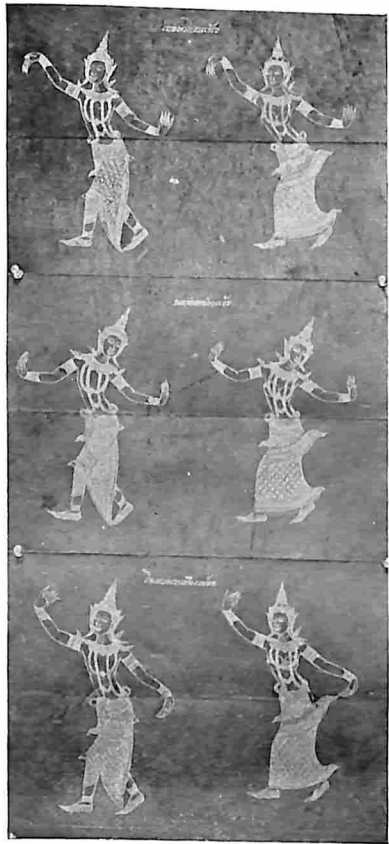
Aartsvaderlijke zeden ten platten lande

HET is zeer begrijpelijk, dat oude zeden en gebruiken op het platteland veel langer blijven bestaan dan in de stad en dat oude traditiën in afgelegen streken veel meer kans hebben te worden in eere gehouden dan in de centra van het land. Hoe afgelegener het dorp of het gehucht is en hoe minder de bevolking in aanraking komt met vreemden, des te meer zal alles bij 't oude blijven en des te minder zullen de bewoners er toe komen om af te wijken van de gewoonten hunner voorouders. ☞ Het is dus zeer natuurlijk, dat er nog steeds veel patriarchaals is gebleven of niet lang geleden bestond in sommige deelen van ons land, wat betreft de verhoudingen in het huiselijk leven, 't familie-verkeer en de buurtgemeenschap. Het eigenaardig aartsvaderlijke heerschte vooral in 't boerengezin der zandstreken¹). Het kwam b.v. zeer dikwijls voor, dat 'n zoon of dochter, als hij of zij trouwde, bleef inwonen bij de ouders. Ze vormden dan met elkander één gezin. Als de oudelui te oud werden om te werken, dan konden ze toch altijd wel dienstig zijn om de kinderen te helpen verzorgen en op te voeden, wat vooral te pas kwam, als de jonge vader en moeder naar veld en akker waren getrokken om daar te arbeiden. Grootvader trok aan 't wiegetouw en zong z'n oude deuntjes of vertelde sprookjes en grootmoeder zorgde voor den etenspot en wat er verder nog in 't huishouden moest worden verricht. De ongehuwde broers en zusters werkten mee, „voor huisbest”, zooals dat heette. Als voor hen de tijd was gekomen om aan 'n huwelijk

¹) H. W. Heuvel, Volksgeloof en Volksleven.

te denken, trouwden ook zij hier of daar in, of begonnen 'n nieuw „spulletje”. Het zal wel eens gebeurd zijn, dat de harmonie wat te wenschen overliet en dat de oude vader spijt had, „zich te hebben uitgekled vóór 't naar bed gaan” en ook, dat de zoon verlangend uitzag naar den tijd, dat hij de baas zou zijn, en daarom misschien wel heimelijk verlangde naar vaders „zalig uiteinde”, maar dat waren toch uitzonderingen. Meestal was het de oudste zoon, die thuis bleef en het erf en goed der ouders reeds bij hun leven overnam. Daarbij nam hij dan de verplichting op zich voor z'n ouders te zorgen tot hun dood. De andere kinderen bleven meewerken voor kost en kleeren, — soms met eenig loon. Als zij ook gingen trouwen, kregen ze 'n uitzet mee. Dit bestond uit 'n koe, beddegoed, 'n kast enz. en als de ouders waren gestorven, hadden de jongere kinderen nog 't recht op 'n vooraf bepaalde som gelds. Zoo bleef het voorvaderlijk goed bijeen. Dit was overeenkomstig de oude Saksische wet. In Groningen mocht ook, volgens het „beklemrecht” in den regel de boereplaats niet in stukken worden verdeeld. In West-Friesland gebeurde het ook nog al eens, dat de oudste zoon op de plaats kwam te wonen van de ouders, die dan naast het boerehuis 'n renteniershuis lieten zetten voor zich zelf. Zoo lang de vader nog krachtig genoeg bleef om te werken, hielp hij, vooral in de drukste tijden: den hooitijd en den oogsttijd. De oudste zoon had ook hier nog al wat voor bij de jongere broers en zusters, vooral, omdat de huur voor 't land in den regel niet te hoog werd gesteld, of, als „'t spul” aan den oudsten zoon werd verkocht, meestal de prijs lager werd gesteld dan de som, die het zou hebben opgebracht bij publieke veiling. ☞ In Twente had deze

rechtsgewoonte, waarbij dus feitelijk de jongere kinderen ondergeschikt waren aan hun oudsten broer, nog al eens tengevolge, dat velen naar de stad trokken om 'n handwerk uit te oefenen of handel te drijven. Zóó is, evenals in Engeland, van het weven als bijbedrijf der boeren 'n industrie in 't groot geworden. — Knechts en meiden waren als kinderen in huis en ze aten mee uit denzelfden pot of schotel. In 'n groote boerderij zat de eerste, „de groote” knecht naast den boer aan tafel; hij moest in den oogsttijd vóórmaaien, de paarden mennen en het haksel voor het vee snijden. Dan volgde in rang „de kleine knecht”. Die moest kunnen rogge zaaien, gras en plaggen maaien enz. Op de onderste sport van de ambtelijke ladder in 't boerebedrijf stond de koejongen. Die moest 't vee 's morgens uit den stal drijven naar de weide, het daar hoeden en het 's avonds weer thuis brengen. Verder moest hij allerlei diensten verrichten, die „de groote knecht” hem opdroeg. De vrouw des huizes had „'n groote” en „'n kleine” meid. Deze kwamen als kind van 10 à 12 jaar bij den boer, leerden al doende melken, karnen, wieden, roggebinderen, spinnen en wat er nog meer te doen viel. Het loon van 'n knecht bedroeg van 50 tot 100 gulden; van 'n meid f 25 tot f 75. In de laatste jaren zijn de loonen zeer gestegen, maar in den ouden tijd waren ze nog veel lager. Er kwam nog „'n toebate” bij. Die bestond voor 'n knecht uit 'n buis, 'n broek, twee hemden, twee borstrokken en 'n paar schoenen. Voor 'n meid uit 'n jak en rok, 'n paar schoenen en de opbrengst van eenige stukken gesponnen linnen. De knecht had soms 'n hoekje aardappels en de meid kreeg dat ook, toen de vlasbouw uit de mode raakte. Ook hadden de dienstbaren het recht op vrij gebruik van

SIAMEESCHE MANUSCRIPTEN OP PALMBLAD

stopgaren. In den laatsten tijd wordt de toebate in geld betaald. Bij 't verhuren ontving de dienstbode 'n „meepenning” (ook wel miet- of Goospenning genoemd.) Vóór St. Jacob (25 Juli) moest de boer aan knecht of meid vragen of ze van zins waren voor 't volgend jaar te blijven. Met Mei traden ze in den nieuwen dienst. Drie dagen vóór „Meidag” gaan ze uit den ouden dienst en drie dagen in Mei begint de nieuwe. De „Mei-Vrijdag”, die daartusschen valt is 'n uitgaansdag naar de stad. Dan wordt er pret gemaakt en worden er allerlei inkoop gedaan. De boer haalt z'n nieuwe dienstbaren met hun kist op „den kistewagen” van het huis, dat ze verlaten. 'n Vraag van 't hoogste gewicht is natuurlijk, hoe 't zal zijn in den nieuwen dienst, met eten en drinken. ☒ Vroeger was het bruinzwarte roggebrood het hoofdvoedsel. Zware brooden, soms wel van 40 pond, werden gebakken in den bakoven, die op 't erf stond. Dan volgde brij of pap van boekweit of gruttemeel in karnemelk gekookt, met 'n snee brood erbij of paardeboben erin gekookt. Ook werd er appelpannekoek opgedischt. 's Avonds was „weggemelk” 'n geliefd gerecht met 'n stuk „stoet” erbij. De stoeten werden van roggemeel gebakken en de wegen van tarwemeel. In den oogsttijd werd op spekpannekoek getraceerd. Het waren zeer dikke en stevige koeken. Eerst werden bij 't bakken stukken spek in de pan gelegd en daarop 'n laag beslag. Dan volgde weer 'n laag spek en 'n laag beslag van boekweitmeel erover enz., tot de koek dik genoeg was. De hannekmaaiers, die in West-Friesland kwamen om te maaien, bakten zulke stevige pannekoeken vooral, als ze in 't hooiland eenden-eieren hadden gevonden, die niet weinig bijdroegen om de lekkernij nog voedzamer te maken. In Limburg, waar 't beslag uit karnemelk en boekweit bestaat, noemt men zulke koeken „boekendekookskes”. Het middagmaal in Twente bestaat sedert de tweede helft der 18e eeuw meestal uit stampot, die „mank” wordt genoemd (gemengd) uit bestaat uit aardappels met kool, boonen, wortels enz. Daaronder wordt gerookt spek, pekelsvleesch of pekelspek gekookt, dat van de slacht in November afkomstig is. 'n Zeer gewilde versnapering bestaat uit „bloote eerpels” met saus van karnemelk en olie, en in den tijd van 't aardappelrooien worden „knorhanen” opgediend; dat zijn kleine ongeschilde aardappels in de kokende olie gesmoord. In sommige streken werd in den hooitijd getraceerd op „sop”; dat bestond uit wittebrood in melk gekookt met bruine suiker bestrooid, of op warme ronde wittebroodsbollen met boter en stroop. ☒ Ook rijst met krenten, boter en suiker was 'n tractatie bij oogst-feesten; 't schijnt als weeldeartikel te hebben gegolden. Vandaar 't liedje:

„In Spierdaik, deer binne ze raik,
Deer ete ze raist mit krente.
Weerom zouwe ze dat niet doen?
Ze leve van der rente”.

☒ Met liflafjes hadden de boeren niets op, maar ze hielden van stevigen kost, al vergde die ook wel eens wat veel zelfs van 'n gezonde, sterke maag. ☒ Het gebruik, dat allen aan

tafel bij 't middagmaal of 's avonds uit den gemeenschappelijken schotel pikken of lepelen, verdwijnt meer en meer. In sommige streken zijn roode koppen in gebruik, waaruit elk z'n portie opschept. Voor de boterhammen worden nog in Twente meestal geen bordjes noodig geacht, maar wordt de pannekoek op 'n snee brood gelegd. In Limburg had voorheen in de dorpen het dikke tafelblad kuilen, die als etenbord moesten dienen. De groote pan of schotel stond in 't midden en ieder kreeg z'n portie opgeschept in z'n kuil. Dat was zeker zeer praktisch. De tafel behoefde niet gedekt, noch afgenomen te worden, er kon geen vaatwerk worden gebroken en de disch was met wat afboenen en drogen weer spoedig 'n orde. ☒ Groote boeren (in Groningen „dikke” boeren genoemd) hebben ook vaste arbeiders. Die wonen meestal op 'n bedrijfje van den boer. Ze heeten z'n „wönners”. De „daghuurder” komt dagelijks op de boerderij werken, winter en zomer. Hij helpt den stal uitmesten, dorschen, mest laden, naar 't land brengen en slechten, plaggen, gras of koren maaien, weiden, houtschillen, hooien, aardappels rooien, „holten” (hout vellen en tot bossen maken) enz. De boer stond z'n wönners bij met paardenhulp bij 't bewerken van hun grond, die ze in gebruik kregen. Bij 't roggemaaien kreeg 't paard 'n extra portie brood en de wönners spekpannekoek.

In tijd van nood hadden de vaste arbeiders recht op hulp van den boer, die hen bijstond bij ziekte of anderen tegenspoed. Hij hielp ook bij 't aankopen van biggen, door geld voor te schieten, als de arbeider 't noodig had. Hij gaf ze 'n voer takkebossen, 'n mud pootaardappels en als er bruiloft of 'n ander feest was, werden de wönners niet vergeten. ☒ Er waren ook nog losse arbeiders. Die namen tegen 'n bepaalde som werk aan: houtschillen, spitten in 't bosch enz. Deze zochten in den zomer veelal werk in Holland als gras- en korenmaaiers. Met hard te werken en zeer sober te leven, verdienden ze 'n flinke som gelds, terwijl moeder de vrouw het bedrijf thuis bewerkte.

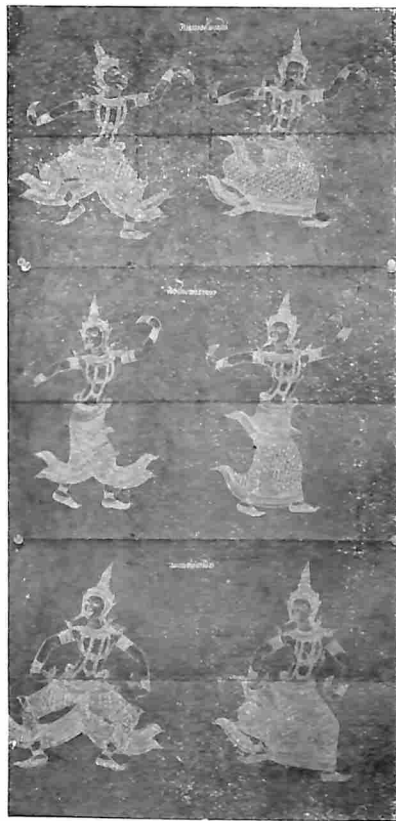
(Sleef volgt)

J. SCHUITMAKER Cz.

Het klooster van Sinte Agatha te Delft

EEN oude stadstuin, ingesloten tusschen ebromkelige schuttingen en grauwe huizen, waarheen uit de verte het geluid doordringt van lawaaiige auto's, rammelend vaatwerk,

een rikkettikkende schrijfmachine, 't is wel de plaats om het klooster te gedenken, waarvan eenzelfde stilte bewaard bleef tusschen de gebouwenflarden. Gebouwenflarden, verborgen achter een steenen muur aan het deftige Oude Delft, eenmaal de toevlucht van eenige maagden „die minne toter armoeden hadden”, een paar eeuwen later de woning van weeldelievende vorsten, nog later de behuizinge van soldatenvolk, thans museum, kerk, werkplaats tegelijkertijd. Want groot is het klooster van Sint Agatha, met vele woningen, met ruime zolders, nog vrij ongeschonden overgeleverd uit de verre middeleeuwen, weinig gedeerd slechts door het gerucht der tijden. Wel een contrast met de eerste jaren,

SIAMEESCHE MANUSCRIPTEN OP PALMBLAD (ALLE DRIE BEHOORENDE TOT EEN VERHANDELING OVER DANSEN)

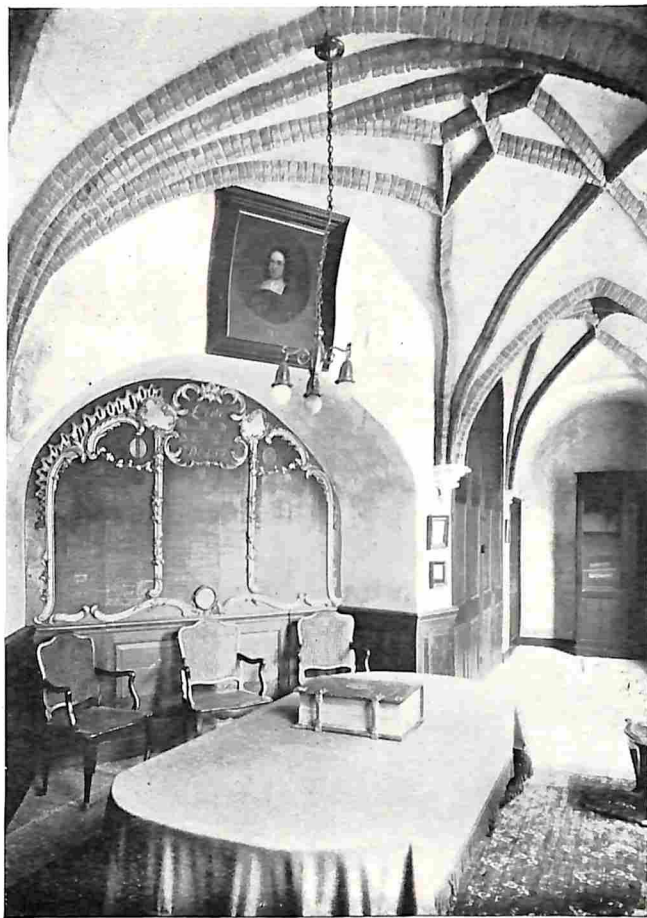
dat het Sint-Agatha convent begon te groeien, waarvan verhaald wordt in het boekje: „Dit is van den eersten begin van desen huse”. Ter opwekking der nonnetjes, die omtrent het midden der 15e eeuw ziek lagen op de ziekenkamer van het toen al ruime en rijke klooster werd 't geschreven blijkens de aantekening op het schutblad van het boekje: „Dit boec hoert toten besloten susteren te aechten op die Sieckamaer”.

¶ Zestig jaar tevoren hadden de maagden „die minne toter armoeden hadden” zich vereenigd om samen vroom en wijs, in armoede, te leven. Jacob-Jan, vice-cureit van de parochiekerk te Delft had voor dit doel een huisje gekocht aan den Geerweg in 't Nieuwland voor 10 pond: al heel gauw werd 't te klein voor alle maagden, die er een toevlucht zochten en een groot houten huis werd aangekocht, dat weldra in zulk een reuk van heiligheid stond, dat 't „'t heylyghe huus” werd genoemd. Kort daarop stierf de stichter van het convent, diep betreurd door de zusters: meester Martijn, Jacob Jans neef zorgde nadien voor haar geestelijk en stoffelijk heil. Hij wist een van zijn rijke biechtelingen de weduwe Alyd Willem Busers te bewegen tot het convent toe te treden en diensten-

gevolge was het mogelijk in 1400 een steenen huis aan te koopen, „een erve mitter husinghe bemuert alst doe begrepen was, daer wi nu ter tijt opwonen daer seder die tijt menighen kost aangeghaen is”. En dit is het terrein, waar we nu nog de halve ruïnes, slechts zeer gedeeltelijk gerestaureerd, van het Agathaklooster aantreffen. ¶ Omstreeks 1400 was 't ook, dat de vrije geestelijke vereeniging der zusters, door geen bepaalden leefregel gebonden, gebracht werd tot de orde van penitencie of de 3e orde van St. Franciscus: Alyd Busers werd tot mater benoemd. Enkele jaren later pas volgde de insluiting der zusters: zij waren echter, evenals de Begijnen, conventualen, geen kloosterlingen en beheerden zichzelf. Bisschop Frederik van Blankenheim verhuurde toen het huis, dat de zusters bewoonden, met de daartoe behorende kapel tot een convent der orde van St. Franciscus onder den titel en de aanroeping van de martelaresen de maagd St. Agatha. ¶ Voortdurend nam het gesticht in bloei toe, steeds grooter werd het aantal van haar, die „minne toter armoede hadden”, zoodat in 1516 niet minder dan 108 zusters en 3 bedienden, behalve nog de prior, zijn twee kapelaans en de moeder de gebouwen bevolkten. ¶ Als we thans het conglomeraat woningen, gelegen aan het Oude Delft, bezoeken, dan valt het moeilijk terug te vinden, wat eenmaal een vrouwenklooster is geweest. De herinnering aan prins Willem I overheerscht er alle andere, alle oudere heugenis. 't „Ayez pitié de moi et de mon pauvre peuple”, de kogels van Balthasar Gerarts, waarvan de gaten getrouwelijk nog worden aangewezen (al hebben souvenir-minnenden ze onnatuurlijk groot uitgebeiteld) zijn schooljaren-reminiscenties, die ter plaatse een allesoverheerschende impressie maken. Inderdaad is de moord op den prins de oorzaak geweest, dat Delft voor den Haag als residentie moest wijken: Louise de Coligny, de weduwe van den prins, vertrok zoo spoedig mogelijk uit de stad, waar haar gemaal den dood had gevonden. Trouwens ook de prins had niet zijn vaste woonplaats op het Delftsche prinsenhof, een woning, die hij bovendien deelde met vele zusters der oude orde, wien bij de secularisatie in 1577 door de stad Delft was toegestaan het klooster te blijven bewonen. In 1580 waren er nog 29 inwonende zusters en 14 daarbuiten. Wel hadden ze een beperkte ruimte tot haar beschikking. Immers in November 1572 was een groot gedeelte van het klooster als woning ingericht voor prins Willem: de sterke vesting Delft leek veiliger verblijfplaats dan het open vlek den Haag en het klooster der Sint-Agatha nonnen was de ruimste behuizinge,

waarover de overheid kon beschikken. De ruime refter, waar eenmaal de nonnen in haar grauwwaard met grof linnen kraag haar eenvoudig maal plachten te gebruiken, werd nu door den prins en zijn hofhouding in beslag genomen. Of Heemskerks schilderijen daar toen nog aanwezig zijn geweest, is mij niet bekend. Kort te voren, toen Musius, vriend van den prins, door Lumey gemarteld en ter dood gebracht, nog prior van het klooster was, was, blijkens de mededeelingen van tijdgenooten, hier een groot aantal doeken van dezen kunstenaar. De reiziger Georg Braun vertelt ervan in zijn *Civitates Orbis Terrarum*: „Wat sal ick van 't Clooster St. Agathe verhalen, want het sij ghij de grootdadigheyt van 't gebouw (ghelyck het dickwils Princen ende Vorsten heeft gelogeert) het sij ghij den ryckdom van de jaerlijksche revenuen en inkomsten, of dat ghy de vercieringe en toestel van den Tempel overweeght, een yegelijk van deze soude meer verwonderingh als geloof schijnen te verdienen; want dit Paleys deser Maegdelijcker vergaderinge was van binnen t'enemaal bedeckt ende bekleet met de alderuytgelesenste Schilderijen, ende dat wegens de groote alliantie en overeen-

komste tusschen Musius, seer wacker Overste deses Cloosters, ende Heemskercke Inwoonder van Haerlem, den eene een seer vermaert Poeët, den ander een voortreffelijk schilder”. ¶ Van al deze schoonheid is niets meer in het Prinsenhof, noch in de Waalsche kerk, de vroegere kloosterkapel, te vinden. De refter is bij het groote publiek bekend als de Historische Zaal: op de trap erheen vinden we de kogelgaten, door het doodelijk schot van Gerarts gemaakt, in de zaal zelve is thans een collectie herinneringen aan prins Willem, aan den Spaanschen tijd bijeengebracht. Aan het Sint-Agathaklooster zelve herinneren slechts enkele boeken en een manuscript. ¶ Toch, elders herleeft het St. Agathaconvent daadwerkelijker. Een van de best bewaarde vertrekken is wel de kloosterkapel, oorspronkelijk een dubbelkerk, in 1475 gebouwd. Het benedengedeelte, nu Waalsche kerk, was voor de leken bestemd, op de bovenverdieping konden de nonnen, zonder door de geloovigen te worden gezien, den dienst bijwonen. Rijk was deze kloosterkapel versierd; thans imponeert ze door blanke eenvoud: na de hervorming, toen de prins de kloosterkapel in gebruik heeft genomen, zijn klaarblijkelijk alle aan-

HET KLOOSTER VAN SINTE AGATHA TE DELFT.
DE TEGENWOORDIGE CONSISTORIEKAMER
DER WAALSCHER KERK

wezige versieringen en schilderstukken weggekalkt en verwijderd. Ook de tryptiek „de Drie Koningen”, volgens van Mander's schilderboek door Maerten van Heemskerck geschilderd, die blijkbaar zeer door Musius werd geprotegeerd. Immers voor dit doek werd hem een jaarlijksche lijfrente van honderd gulden uitgekeerd: wel rijk was dus het klooster van Sint-Agatha, waar de maagden woonden, die „minne toter armoeden hadden”. Maar na de Hervorming kwamen de inkomsten aan de Staten: de nonnen zelve kregen slechts een jaargeld. De opbrengst der rijke goederen werd gebruikt „tot betalinge van de garnizoenen ende vordere lasten deser tegenwoordiger oorloge”. ¶ In 1572 dan kwam de prins zijn residentie in het klooster vestigen: diens gevolg werd de eerste Fransche preek in ons land in de Delftsche kloosterkapel gehouden. ¶ Naast de kloosterkapel met zijn open tongewelf vinden we de tegenwoordige consistoriekamer, het vroegere Secret van St. Aachten. Ragfijn is het gecompliceerde netgewelf, dat doorloopt over een betrekkelijk smalle gang, die, dank zij de restauratie onder toezicht van prof. v. d. Steur tot stand gekomen, nu zich aansluit bij 't vorengenoemde schoone en curieuze vertrek. Even rank en sierlijk als de 18e eeuwse omlijsting der borden met de namen der Waalsche predikanten, die aan deze kerk waren verbonden. ¶ Trouwens, als we goed beschouwen, wat van

IN HET RIJK DER STILTE

1) DOOR CHARLES G. D. ROBERTS

HET DUEL IN DE DIEPTE

OF SCHON er geen wind blies, was de breede oppervlakte der riviermonding vreemdsoortig in beroering. Van de open zee uit kwam als het ware een wig van deining, welker randen licht goldten en glinsterden met blauw-zilveren glansen. Die vreemde beroering trok midden in de breedte stroomop, terwijl de rustige ondiepten langs de oevers rimpelloos bleven schitteren in de lage Poolzon met haar plat liggende stralen. Langs het vlakke eidelooze strand, voorzichtig zijn weg zoekend tusschen de kantige ijs-schotsen van de stormachtige lente, liep een groote ijsbeer. Zijn kleine, slangachtige, wreede kop hield hij neergebogen, terwijl zijn woeste oogjes uitkeken tusschen de verwarde ijsblokken naar mogelijken dooden visch. Zijn lang, slap lichaam bewoog zich lenig onder het loopen — het eenige levende schepsel zichtbaar in de gansche uitgestrektheid dier barre stranden. De ijsbeer was een oud mannetje, rusteloos en woest van aard. Als zooveel onder de oude mannetjes zijner soortgenooten, kende hij niet meer het geluk den langen, vreeselijken Poolwinter te kunnen verslapen in de beschutting van een besneeuwde rots. Door al die maanden van duisternis en storm, van spookachtig Noorderlicht en onzegbare koude had hij door die doodsche wereld gezworven en zijn strijd tegen den honger gestreden. Zijn sluwheid, zijn kracht, zijn wilde vastberadenheid in den aanval, hadden hem in leven gehouden. Mager en woest, snoof hij den geur der komende lente op en keek ernaar, hoe het knarsende ijs wegstroomde. Plotseling bereikte zijn scherp gehoor een zwak geluid, dat van de zeezijde scheen te komen. Daar er geen wind was, was het de moeite waard daar aandacht aan te schenken. Zijn zwarte neus hoog boven de ijsschotsen opheffend, snoof en staarde hij ingespannen naar de wig van golvend water, die zich stroom-op bewoog. Zijn twijfel duurde niet lang. Het waren de zalmen, die terugkeerden. Dit was de voorhoede van den voorjaars-trek. Een paar sekonden stond de groote, witte gestalte als uit steen gehouwen, starend naar de schitterende beroering. Hier

Foto C. Steenbergh

GANG IN HET KLOOSTER VAN SINTE AGATHA TE DELFT

de architectuur van het klooster bleef bewaard, dan treft ons een weinig Noord-Nederlandsche elegance. De baksteen trap, waarlangs de nonnen naar haar bovenkerk gingen om den dienst bij te wonen, is een wonder van kunstig metselwerk, uiterst bekoorlijk bij alle materiaalwaardeering. Met vaart schiet de leuning in vanzelfsprekende windingen omhoog, welke windingen nog zijn geaccentueerd door het bij-slijpen der baksteen, die dientengevolge een ongeëvenaarde soupelheid verkregen. Maar noodzakelijk voor inkeer waren de kloostergangen blijkbaar niet. Trouwens de sfeer, die op de binnenplaats van het klooster moet zijn geweest, kunnen we, in weerwil van de vele bestemmingen, waaronder de insluitende gebouwen te lijden hebben gehad, gemakkelijk terugvinden, als we van deze binnenplaats omhoog zien naar den toren van de Oude Kerk. En deze innigheid moet nog grooter zijn geweest, toen op de plaats, waar nu de baksteen gebouwen staan, een stille, donkere gracht was gegraven, afsluiting van de boze wereld daarbuiten. En konden ze hier geen rust vinden voor haar opstandig hart, dan was daar de nonnenkerk, waar kunstenaars God in schoonheid hadden gediend. Nog zijn een tiental houten heiligenbeelden over, die in de staanders der kap zijn uitgehouwen. En het doek van Maarten van Heemskerk, het sterven van Christus verbeeldend, dat zich thans op het stadhuis te Delft bevindt, was eenmaal op het altaar opgesteld. Boven de tegenwoordige Historische zaal, den vroegeren refter is nog een zaal met beschilderde kinderbalken. Veel ruimte bezat het klooster van Sint-Agaat. Behalve Fransche kerk en kosterwoning, behalve de infirmerie en Prinsenhof behoorden nog erbij de Camer van Charitate, sinds 1862 de Diaconie der Nederlandsch Hervormde Gemeente, de woonhuizen in de Schoolstraat en de zolders van deze woonhuizen, waar een vroegere wereld schijnt te herleven in de ateliers van den man, die een der schoonste kunsten der middeleeuwen, de glasschilderkunst deed herboren worden. En een waardig slot voor een rondgang door het oude klooster was het bezoek aan de „fabriek” (gelijk 't nuchter wordt genoemd in de Beschrijving van het klooster van Sinte Agatha door Jhr. B. W. F. van Riemsdijk), waar de schoonheidlievende eigenaar J. L. Schouten me rondleidde. Ook hier de stilte, het alles-verheerlijkende licht, dat het klooster, waar mr. Bouricius, Delfts enthousiaste architect, mijn gids is geweest, een altijddurende herinnering voor me zal doen blijven.

RO VAN OVEN

Foto C. Steenbergh

DE TRAP MET DE SIERLIJKE GEMETSELDE LEUNING IN HET V.M. KLOOSTER VAN SINTE AGATHA TE DELFT

en daar zag hij een slank lichaam voor een oogenblik half boven het water opspringen alsof het probeerde te ontkomen aan een onzichtbaren vijand. De school zette koers naar den midden-stroom, die tusschen twee lage, kale rotsen doorliep, zoowat een halven mijl van elkaar. De dichtstbijzijnde van de twee lag ongeveer driehonderd el van den oever. Zoodra de beer er zeker van was, dat ze daarop aanhielden, draafde hij zoo hard mogelijk — een lange, lenige, schommelende, maar vlugge stap — langs het strand tot vlak tegenover het eiland. Toen gleed hij in het water en zwom erheen, waarbij zijn zwarte snoet en smalle witte kop het water met ongelooflijke snelheid kliefden en aan beide zijden een langen, zwaren rimpel achter zich lieten. Toen hij het eiland bereikt had, was de voorhoede van de school zalmen nog een veertig à vijftig pas verwijderd. Hij liep over de rotsen, gleed geruischloos in het water en wachtte af, tot de glinsterende troep hem zou bereiken. Om een reden, slechts aan de zalmen zelf bekend, week de schitterende stoet opzij, toen hij het eiland naderde en drong op naar de andere zijde van den stroom. De hongerige oogjes van den beer schoten vonken, toen zij dat zagen. Hij verbeeldde zich, dat de troep bang was geworden voor zijn gevreesde nabijheid — een natuurlijke veronderstelling zijnerzijds, daar hij wist, dat slechts de oude mannetjeswalrus ooit zijn nadering had durven afwachten. Maar feitelijk waren de vurige myriaden zalmen, trillend van leven en kracht en de lente-drift tot paren, zich even weinig bewust van de aanwezigheid van het woeste dier dan als het een rots of een ijsschots geweest was. De vreugde van tegen den stroom op te zwemmen gaf kracht aan hun spieren en de verlokking der ondiepe, ruischende paarvelden zong in hun bloed. Voor die opgetogen menigte was een vijand, hoe geweldig ook, slechts een reisavontuur. De onuitputtelijke vruchtbaarheid van hun soort trotseerde alle gevaren. ¶ Grommend liet de beer zich afzakken in den schuimenden vloed. Opzij van dezen glanzenden troep gekomen, dook hij onder, lenig zwemmend en met de ongelooflijke snelheid van een zeehond. Langzaam omhoog stijgend naar de oppervlakte, sloeg hij links en rechts uit met wijdgeopenden bek en gewapende voorpooten midden in den zalmentroep. Zijn doel was te moorden, moorden, moorden, vóór de gelegenheid voorbij was, opdat er vele doode visschen aan land zouden drijven om later op zijn gemak gegrepen te worden. ¶ Na een paar minuten van dit wreed vermoorden, waardoor al het water in den omtrek bloedrood gekleurd werd, kwam hij aan de oppervlakte om adem te halen. De bovenste zalmen-rijen zwommen nog vlak langs hem heen en soms sprongen er eenige half uit het water binnen het bereik van zijn doodelijken poot, zonder in 't minst notitie van hem te nemen. Daar hij hevigen honger had, greep hij nu een grooten visch, beet zijn ruggegraat door om een eind te maken aan zijn lastig gespartel en verslond hem, terwijl hij langzaam met den troep mee zwom. ¶ Plotseling en geen tien voet van hem af, scheen het alsof een groote zalm horizontaal uit het water opgeheven werd. Enkele sekonden kronkelde en wrong zij zich krampachtig; toen daalde zij neer met een kracht die het water deed borrelen. De beer keek er verbaasd naar. Nooit tevoren had hij zooiets gezien. Het was duidelijk, dat de zalm niet uit vrijen wil opgesprongen was. Ze was blijkbaar van beneden af opgetild en stevig vastgehouden, terwijl zij worstelde gedurende die enkele korte oogenblikken. Alles wat nieuw is, is voor de in 't wild levende dieren of belangwekkend of angstaanjagend. De ijsbeer kende geen vrees, maar hij voelde dadelijk belangstelling. Hij zwom naar de plaats, waar de zalm was verdwenen. ¶ Het volgende oogenblik trok iets nog onbegrijpelijkers zijn aandacht. Even opzij van het punt, waarop de zalm zich zoo vreemd gedragen had, werd een groote, scherp-gepunten spits van geel hoorn,forsch en gedraaid, zoowat drie voet boven het water uit

gestoken en dadelijk weer teruggetrokken. Aan de kronkels van den hoorn kleefde bloed. Het was een geheimzinnig en dreigend wapen. Vol van een nieuwsgierigheid, die allengs in woede overging, zwom de beer naar dit punt. Hij zag een uitdaging in dien plotselingen stoot. Bovendien scheen het, dat een vreemde op zijn jachtterrein stroopte. Binnen enkele sekonden steeg de toorn van den beer tot een blinde woede. Niet in staat neer te zien door den verkleurden en opgezweepten stroom, dook hij naar beneden, om onder de zalmen en het bloed te komen en te zien met wat soort van mededinger hij te maken had. Wat het ook was, hij zou het dooden of verjagen. Met niemand wou hij zijn zalmen deelen. ¶ Intusschen zwom vlak onder de benedenste laag van de school een groot, grauw, vischachtig schepsel langzaam heen en weer.

De vorm geleek op dien van een bruinvisch, met een grooten, stompen kop en geweldig sterke vinnen en het dier behoorde klaarblijkelijk tot de uitgebreide familie der walvisschen. Zijn zwaar lichaam was zoowat veertien voet lang. Maar het vreemde eraan, waardoor het geheel verschilde van alle andere leden der walvisschen-familie, was een lange, zware, gedraaide hoorn of slagtang van geel ivoor, die tot een lengte van ongeveer vier voet recht uit zijn bovenkaak stak. Het was die zonderlingste van alle walvisschen, de narwal. ¶ Van tijd tot tijd schoot de angstwekkende gestalte naar boven tusschen de zalmen, doorboorde eenige der grootste visschen door bliksemsnelle stooten van zijn slagtang, terwijl zij andere doodde door geweldige slagen met de zijanten van zijn wapen. Soms opende zij haar grooten bek en slokte het dichtstbijliggende slachtoffer op; maar het scheen niet erg veel honger te hebben. Inderdaad was zij bijna verzadigd en voor het oogenblik scheen haar doel voornamelijk te zijn om te dooden, zoodat er nog ruim voedsel over zou zijn, als de zalmen de rivier waren opgezwommen en buiten haar bereik waren gekomen. ¶ Toen de ijsbeer, onder water zwemmend als een otter, die dreigende gestalte zag, begon zijn bloed te koken. Neerschietend, zoo gemakkelijk als een mink ¹⁾ zou hebben gedaan, trof hij den niets-kwaads-vermoedenden narwal midden op zijn rug tusschen de vinnen. Zijn machtige voorpooten, gewapend met klauwen als messen, scheurden twee gapende wonden in de huid van den narwal en het donkere bloed spoot eruit. Maar de wonden reikten ternauwernood onder de laag van vet, die den narwal onder zijn huid omsloot. Behalve de pijn van die twee scheurende slagen, was het groote zeedier bijna niet gedeerd. Met een zwaai van zijn staart schoot het vooruit en keerde zich woedend tegen zijn aanvalster. ¶ Ofschoon de beer moedig genoeg was in zijn aanmatiging en toorn, was hij geen domoor. Niettegenstaande hij dacht dat de narwal een bijzonder groot soort van zeehond was en hij hem dus eigenlijk minachtte, had hij de mogelijkheden van dien langen, dreigenden hoorn niet over

het hoofd gezien. In een oogwenk viel hij weer op zijn vijand aan, hem geen tijd gunnend om zijnerzijds tot den aanval over te gaan en slaagde erin hem nog een scheurenden slag toe te brengen, die zijn rechtervin buiten gebruik stelde. Toen echter bemerkend dat hij zijn adem niet langer kon inhouden na die geweldige inspanning, schoot hij naar boven en vulde haastig weer zijn longen. ¶ Hij had maar een oogenblik noodig om adem te halen; en zich wél bewust van het gevaar, zoolang hij aan de oppervlakte zwom, dook hij snel neer om den aanval te hervatten. Terwijl hij neerdook, week hij — hetzij uit slimheid of door een onnaspeurlijk gevoel gewaarschuwd — vlug opzij. Had hij dat niet gedaan, dan was er voor goed een einde aan zijn vechten gemaakt en zou zijn hart doorboord zijn door den stoot van dien reusachtigen hoorn. Nu echter miste de bliksemsnelle opwaartsche vaart van den narwal zijn doel. De beer voelde, hoe eenige zalmen tegen zijn kop opvlogen.

(Wordt vervolgd)

¹⁾ soort van wezel,

HOUTEN HEILIGEN-
BEELD IN DE V.M.
KLOOSTERKAPEL VAN
SINTE AGATHA TE
DELFT, THANS WAAL-
SCHE KERK